

ŞAMANİZM

Kök Tengri'nin Gölgesi*

KARAKUŞ

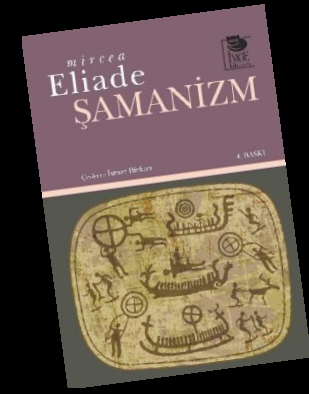

■ İnsanlığın en eski inancıdır.
Kökleri Paleolitik çağa kadar,
Animizm inancına kadar gider.

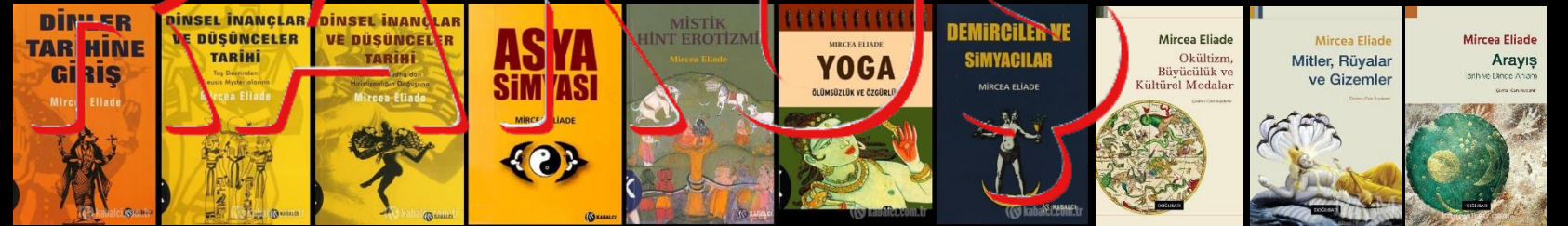

Samanizm ilkel bir esrime tekniğidir.
Şaman bir ruhlar kılavuzudur.
Ateşe egemen olma,
büyülü uçuş gibi uzmanlıkları vardır.
Bir trans uzmanıdır.
Bu trans sırasında, ruhunun bedenini terk ederek
göğe yükselmeye ve yeraltına inmeye giriştiği varsayılır.
Egemenliği altına aldığı ruhlarla ilişkiler geliştirir.
Ölümlerle cinlerle ve doğanın ruhlarıyla
onların aleti haline gelmeksizin iletişim kurar.

Mircea ELIADE
[1907 – 1986]

KARADAYKUS

KARAKUS

Inuit and Eskimo Cultures

Inuit and Eskimo Cultures

Inuit and Eskimo Cultures

Sami People

Siberian Cultures

Iceland uninhabited before Viking invasions

NW. Coastal Cultures mostly animistic, but with some shamanistic elements

Native North American Cultures
Indigenous cultures mostly animistic, but with some rare shamanistic elements
Now also home to a mixed European culture, which has little original animistic, but will include rare examples brought from the original countries of some immigrants

Central Europe generally no surviving animistic traditions, but traces remaining in some locations

Hungary some remaining shamanistic elements

Eastern Europe Some surviving animistic elements remaining in some locations

Central Asia surviving shamanistic and animistic elements remaining in some locations

Evenk
Buratia
Tuva
Mongolia
Inner Mongolia and Northern China
Manchuria
Korea

Moroccan Gnawa traditions shamanistic - trance possession by desert spirits (djinn) to effect healing

Middle East Indigenous cultures mostly animistic,

Tibet and Nepal

China mostly animistic, but with some shamanistic elements

Wixáritari (Huichol) shamanic traditions using psycho-active plants

Mayan and Central American Cultures mostly animistic, but with some shamanistic elements

Amazonia Shamanic traditions using psycho-active plants

African Cultures Indigenous Cultures mostly animistic, but with some rare shamanistic elements

Now also home to a mixed European culture, which has little original animistic, but will include rare examples brought from the original countries of some immigrants

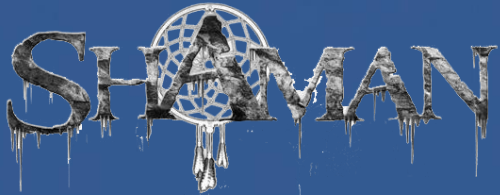
Bushman mostly animistic but with some some rare shamanistic elements especially trance dance

India mostly animistic

Laos, Cambodia, Thailand and Viet Nam mostly animistic, but with some shamanistic elements, depending on the tribal group

Indonesia and Malaysia mostly animistic, but with some shamanistic elements, depending on the tribal group

- Areas of original ancient shamanism
- Areas of original ancient animism
- Areas of recreated or modern animism or shamanism
- Lands occupied by people less than 1200 years ago

Ş A M A N

DOKTOR

MEDYUM

ELÇİ

FALCI

KAHİN

BÜYÜCÜ

ŞEF

KARAKUŞ

aşlangıçta sadece ve sadece su vardır.

B Tanrı Kayra Han (Ülgen) suda gezerken kendi gibi birini yarattı ve ona «Kişi» dedi. Kişi suyun derinliklerinde toprak getirdi ve Kayra Han onu karalara dönüştürdü.

Ondan bir daha toprak getirmesini istedi ama Kişi bir kısmını gizlice ağzına sakladı.

Kayra Han topraklarla karaları genişletti.

Ama Kişi'nin ağzındakiler de büyüdü.

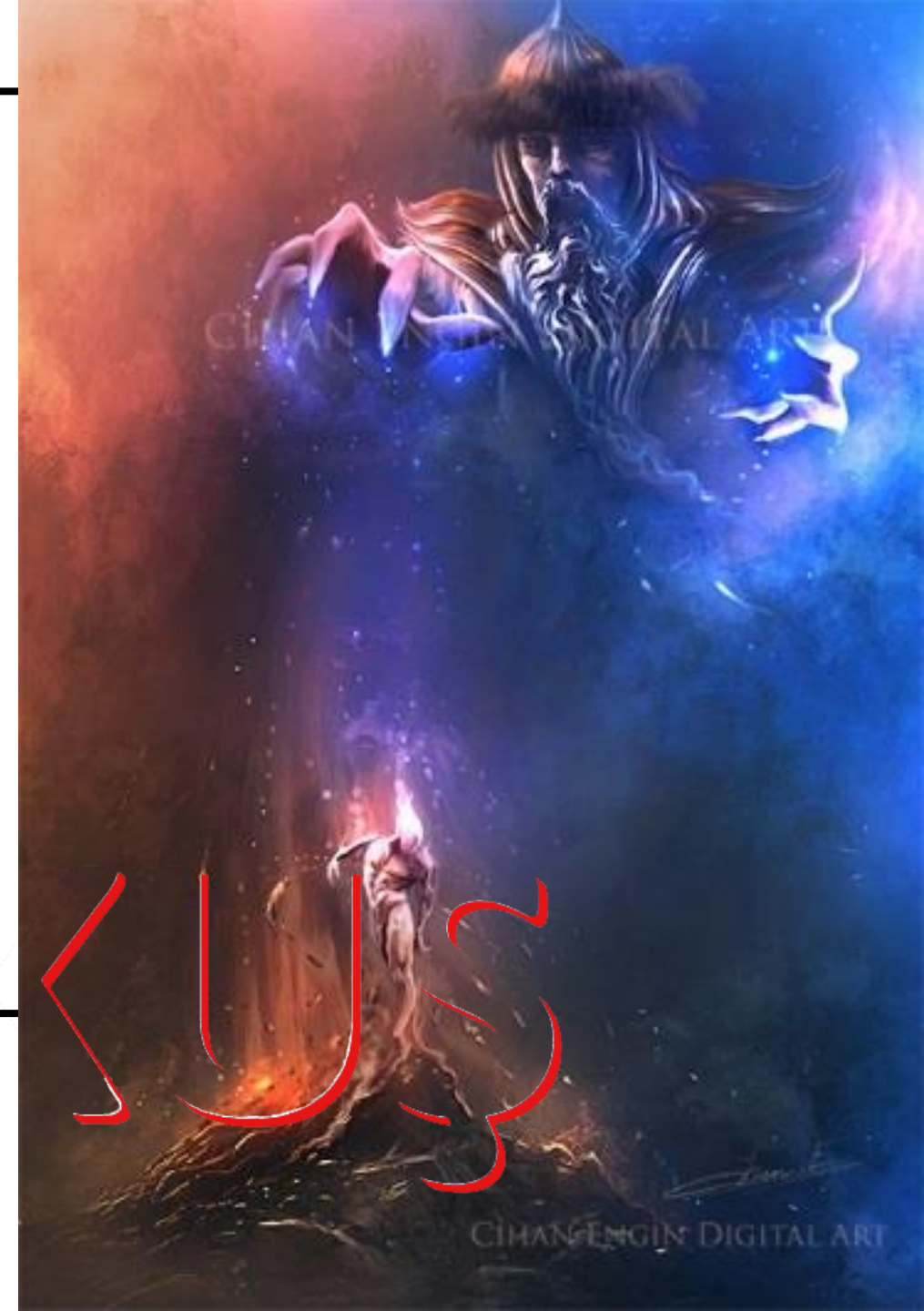
Tükürmesiyle dağlar oluştu. Kayra Han onu günahkar ilan ederek O'nun adını Erlik koydu.

KARAKUS

KUS

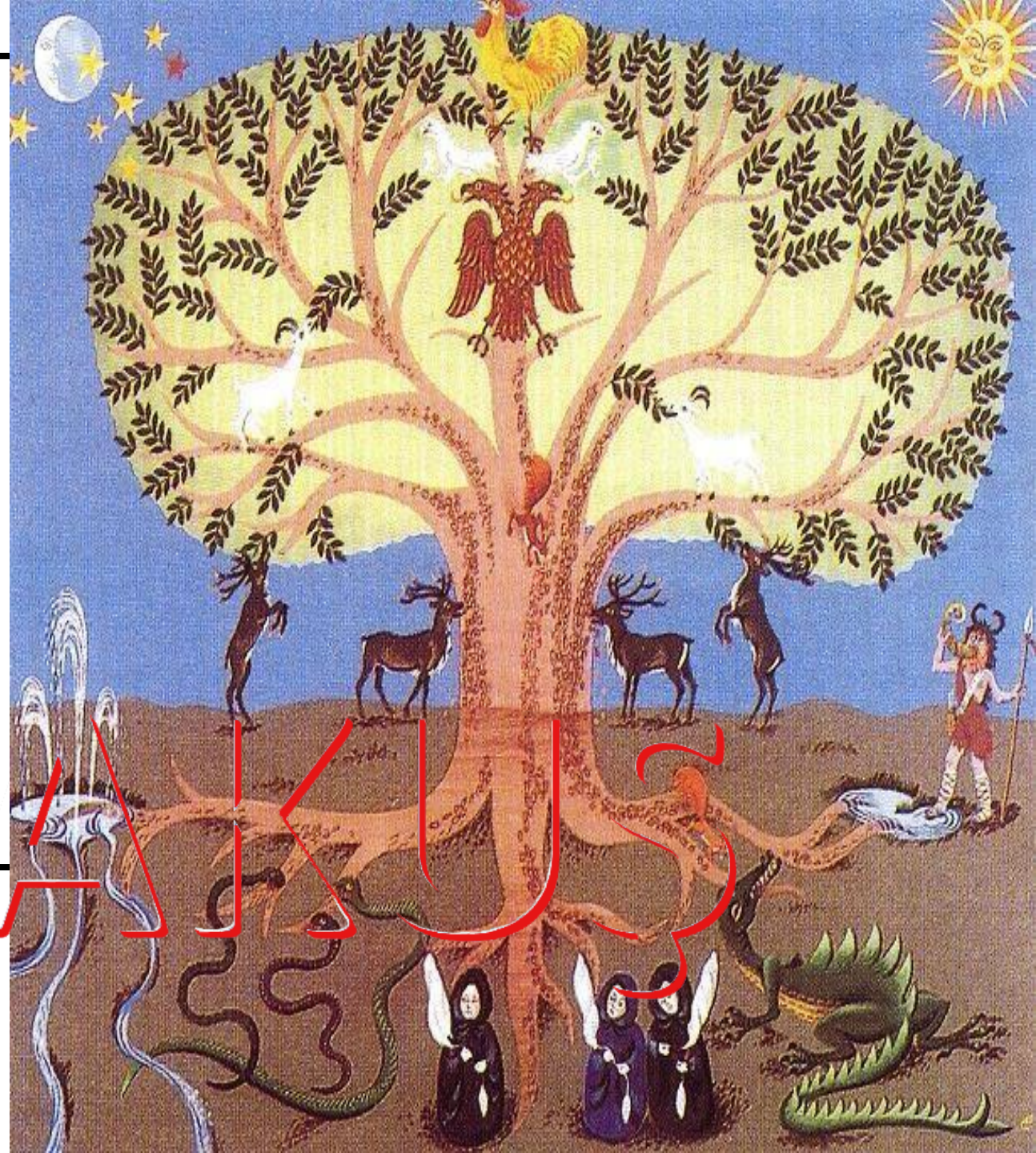
KARAKUS

CIHAN ENGİN DIGITAL ART

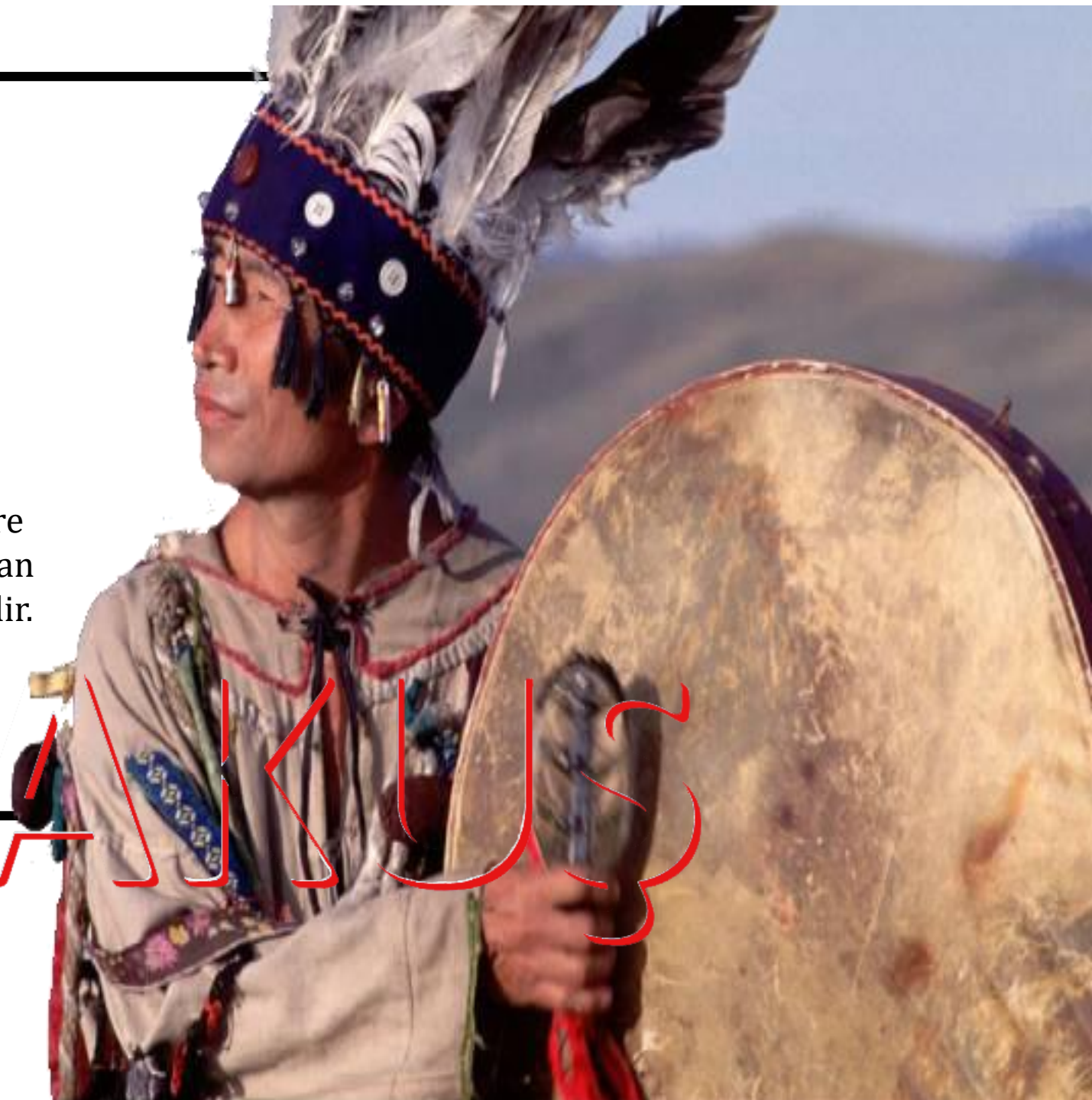
Topraktan dalsız bir ağaç yeşerdi.
Kayra Han ağaçtan 9 dal çıkardı
ve her dalına da bir millet yerleştirdi.
Erlık semavi dinlerdeki gibi insanların
(Doğanay ve Ece) yanına giderek ağacın
yemişlerini yemelerini için kandırdı.
Kayra Han bu nedenle hepsini cezalandırdı.
Erlık yeraltına yedi kilit vurularak kapatılır.
Kayra Han gökyüzüne ikametgahına çekilir;
iyi ruhları insanları kötü ruhlardan
(Körmüs) koruması için bırakır.

KARAKUS

aman kelimesinin kökeni Çin'den Doğu Altaylara kadar olan coğrafyada Moğol dil ailesinden olan Tunguzca'dan ÇAMAN kelimesinden geldiği düşünülür. Şaman kelimesi popüler olduktan sonra Her kıtadaki büyücü, sihirbaz, kahin, sağaltıcı denilen herkes için kullanılmaya başlamıştır. Kuzey Amerika'da eskiden "*medicine-man*" olarak adlandırılan iyileştirici (sağaltıcı) kişilere ve Latin Amerika'da "*brujos*" olarak adlandırılan büyücülere de günümüzde şaman denilmektedir.

KARAKUŞ

aman kelimesi Türk halklarında farklı farklı kullanılmıştır.

Altay Türklerinde KAM

Kırgızlarda BAKSI

Kartuklarda SAGUN

Moğollarda BÖGE

KARAKUŞ

Nasıl Şaman Olunur?

Babadan oğula (Soy Takibi)
Şamanın el vermesi, onaylaması (Eğitimle)
Rüya aracılığıyla tanrıların seçmesiyle
Ruhların seçmesiyle (Ata, İyi veya Kötü)

KARAKUŞ

KARAKUŞ

KARAKUŞ

**Altay Türklerine göre Şamanlık, genetik olarak gelen ve çocukluk çağında sara nöbetleri ile kendini gösteren bir hastalıktır.
Bir kimsenin şaman olup olamayacağı çocukluk çağında gösterdiği birtakım ruhsal belirtilerden anlaşılmaktadır.**

KARAKUŞ

Bayat'larda şaman adayı törenden önce bağlı bulunduğu oymağı komşularından birisi ile birlikte dolaşır ve sadaka (lokma) toplar.

Tören için gelen halk bir ormanda toplanır.

Törende davul yerine kayın ağacının gövdesinden oyularak yapılan iki asa çıkarılır.

Tören yerinde ateş yakılır. Yaşlılar toplulukta yer aldıktan, sonra bunlardan bir tanesi şaman adayının atası olur. İkiisi duaları birlikte okurlar. Tören 9 gün sürer.

Kurban olarak koyun ve tay kesilir etleri pişirilerek yenir.

Genç kızlarla erkekler dans ederler. Dokuzuncu gün bir keçe üstüne oturtulan şaman adayının keçesi havaya kaldırılarak şaman töreni sonuçlanmış olur ve aday kişi de şaman ilan edilir.

KARAKUŞ

Ölüp Dirilme / Mistik Parçalanma

Şaman hastalığı denilen "mistik parçalanma " Şamanizm'de "ölme dirilme" şeklinde olmaktadır. *Metrane adlı bir kadın şaman şöyle anlatıyor; önce başımı kesip çadırın kereveti üstüne koydular. Sonra bedenimi parçalara ayırdılar. Kesip ayırdıkları her et parçasını dokuz kazık üstüne gerdiler. Hepsi bir araya gelip etleri yemeğe başladılar ve danalara hasta eden cüce bir cin ahırın orta direğinden çıktı ve cinlerin yediklerinden arta kalan kemikleri alıp az önce soyulmuş taze kayın ağacı kovuklarının üstüne koydu. Bundan sonra canım yeniden bedenimin içine girdi. Yeniden dirildim ve ayağa kalktım. "*

Yırtıcı Kuş Anası

Yakutlarda şamanın demir gagalı ve pençeli, uzun kuyruklu Yırtıcı-Kuş Ana'sı vardır.

Yırtıcı-Kuş Ana şamana doğumda ve ölümden önce olmak üzere iki kere görünürmüş.

Doğumda şamanın ruhunu alarak akşam dalına asarak olgunlaşmaya bırakılmış.

Olgunlaşan ruhu alarak parçalara ayırarak ölüm ve hastalık kötü ruhlarına dağıtırmış.

Şamanın etini yiyen ruhların kötülüklerine şaman iyileştirici güç kazanırmış.

Yırtıcı-Kuş Ana sonrasında kemikleri toplayarak şamanı yeniden diriltirmiş.

(ELIADE; 2014: 65)

KARAKUŞ

ŞAMANİZMDE SAĞALTMA/İYİLEŞTİRME

- Yardımcı ruhların çağrılması
- Hastalığa sebep olan ruhun bulunması
- Şaman ritüeli ile ruhun kovulması
- Şamanın göğe çıkması
- Yardımcı ruhlara adak adanması

(Akt. ELIADE; 2014: 290-291)

Şaman Elbisesi

Şamanlar dinsel törenlerde kendilerine özgü bir giysi giyerler. Kuzey Asya'da şaman giysisi bir kült aracı gibi kullanılmaktadır. Giysilerin üstünde çeşitli şekiller ve resimler bulunur. Bu şekillerin önemine inanılır. Örneğin, şaman giysisinin üstünde kuş resmi varsa şamanın kuş yardımı ile öte dünyaya uçabileceğine inanılmaktadır.

Şaman giysisi kutsaldır. Birtakım yasakları vardır. Bu bakımdan herkesin ulaştığı, el altında sayılan yerlerde bulunmaz. Çadırın veya kulübenin özel bir yerinde muhafaza edilir. Şamanlarda giysi, davul ve cin figürleri çocuk ve kadınlar el sürmesin diye özenle korunmaktadır. Aksi halde bunların sihirlerinin, güç ve kudret veren özelliklerinin kaybolacağına inanılır.

Şaman ölünce veya yaşlılık, hastalık nedeni ile şamanlığı bırakınca, giysisi, davulu, diğer kült araçları ya ölü ile birlikte mezara konur veya ormandaki bir ağacın üstüne asılarak terk edilir.

Şaman Elbisesi

Altaylılarda şamanın giysisinde şu özellikler görülür:
Ruhları kovmak için kollara, sırtta zil ve çingiraklar takar.
Cübbenin kollarının alt kısmına 5'i solda 4'ü sağda bakır çingirak asılır.
Cübbenin arkasında iki, üç dizi halinde sıralı 20 veya 70 çingirak bulunur.
Çıkan metalik seslerin ruhları ürküttüğü düşünülür.
Çingirakların üst sırasında ise 9 küçük yay bulunur.
Bunlar da kötü ruhlara karşı silah vazifesi görürler.
Sırtta serpiştirilmiş yıldızları temsilen madeni parçacıklar vardır.
Elbisedeki dizili katır boncuklarının kötü ruhları kaçıracağına inanılır.
Omuz kısmında, güneş ile ayı temsil eden iki büyük madeni levha vardır.
Elbise üzerinde vahşi hayvan kürkleri (Vaşak) dikilmiştir.
Sırt kısmında yakanın altından dokuz bebek sarkar.
Bunlar tanrı Ülgen'in kızlarını sembolize ederler.

KARAKUL

Şaman Malzemeleri

Şamanizm'de Şaman'ın olmazsa olmazı davuldur. Genellikle tahta bir kasağa gerilmiş olarak farklı hayvan derilerinden yapılmaktadır. Bir tarafı (arka kısmı) boş olarak yapılır. Davulun tahtası kayın ve sedir ağacından yapılır. Ağacın insanların gitmediği uzak, meskun yerlerden elde edilmesi gerekir. Hatta hayvanlar dahi dokunmamış olmalıdır. Deri keçiden ya da geyik derisinden yapıldığı gibi ender olarak tay derisinden de yapıldığı görülür. Davulun yapılış aşaması tamamen ritüel şeklindedir. Davul üç gün içerisinde yapılır ve tanrılara sunulur. Onlardan gelen karar doğrultusunda kurbanlar kesilir.

KARAKUŞ

KARAKUŞ

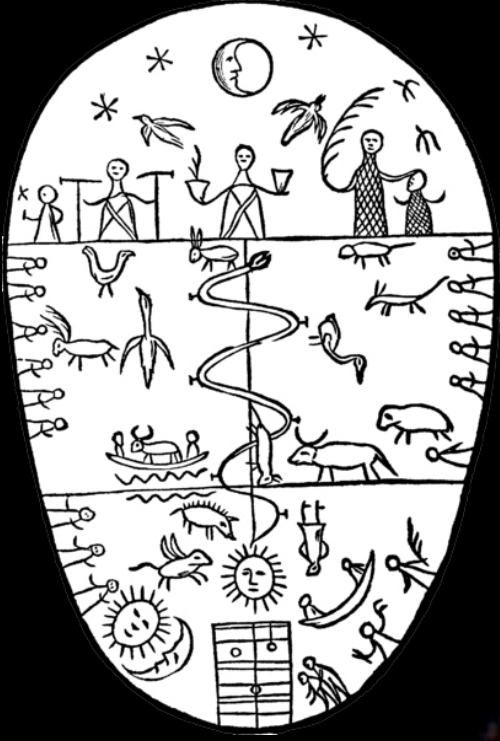

avulun olduğu evde biri ölürse, Erlik Han'ın davulu kirlettiğine ve gücünü kaybettiğine inanılır. Böyle olunca davulların derisi derhal değiştirilir. Böylece davulla beraber bütün şaman aksesuarı (manyak, yalama, bayrı, yayık, torbası) kirlenir. Tedbirli ev sahipleri ve şamanlar hastanın öleceği anlaşılınca şamanın eşyalarını evden çıkarırlar.

KARBAKUS

Davul Semboller

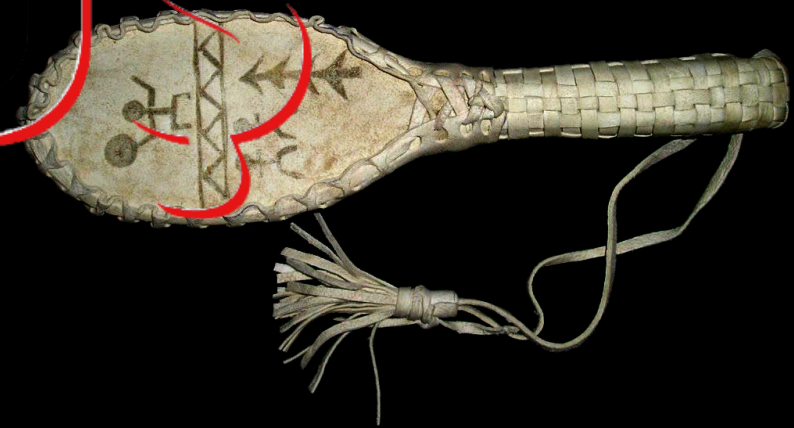
Bazı bölgelerde şamanlar, yeraltına yada gökyüzüne yaptıkları yolculuklarda binek hayvanı gibi davullarına binerek yolculuklarını yapmaktadırlar. Bu tasarıma göre, davul derisinin üstüne birtakım kozmik resimler çizilir. Bunların dinsel ve büyüsel anlamları vardır.

KARAKUŞ

Davul Semboller

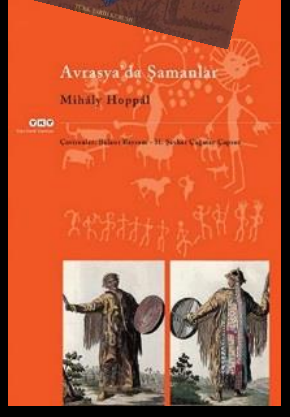
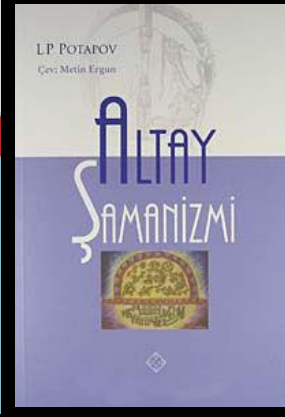
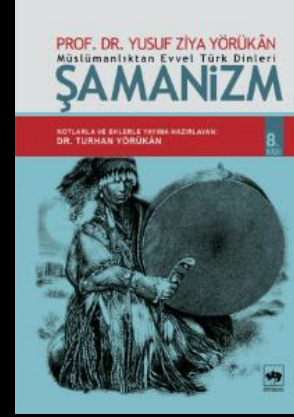
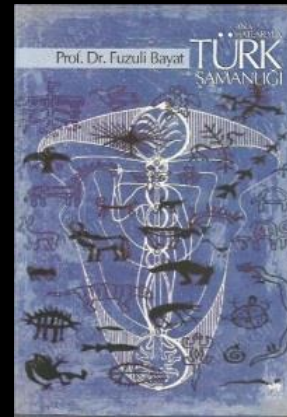
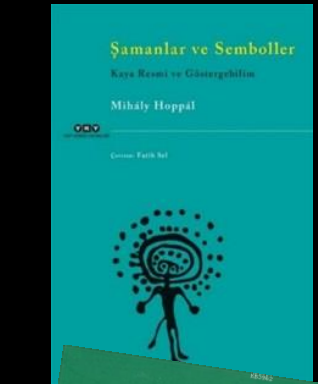
Davul üstündeki ağaç motifi, "dünya ağacı"nı; merdiven, gökyüzüne tırmanmada ki kolaylığı; atlar, uzun mesafelerde yardımcı olmayı v.s. sembolize etmektedir.

KARAKULUS

KAYNAKÇA ve
OKUMA LİSTESİ

- ★ İNAN, A. Kadir; 1995: Tarihte ve Bugün Şamanizm. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara.
- ★ ÖĞEL, Bahaeddin; 2002: Türk Mitolojisi I ve II. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara.
- ★ BAYAT, Fuzuli; 2010: Türk Kültüründe Kadın Şamanlar. Ötüken Yayınları. İstanbul.
- ★ BAYAT, Fuzuli; 2006: Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı. Ötüken Yayınları. İstanbul.
- ★ YÖRÜKAN, Yusuf, Ziya; 2002: Şamanizm. Ötüken Yayınları. İstanbul.
- ★ POTAPOV, L., P.; 2012: Altay Şamanizmi. Kömen Yayıncılık. Konya. Çeviri: Metin Ergun.
- ★ HOPPAL, Mihaly; 2020: Şamanlar ve Semboller. YKY. İstanbul. Çeviri Fatih Sel
- ★ HOPPAL, Mihaly; 2014: Avrasya'da Şamanlar. YKY. İstanbul. Çeviri B. Bayram, H. Ş. Çapraz.

İsmail KARAKUŞ
karakus@ankara.edu.tr
Eğitim Amaçlıdır